

Van de voorzitter

Een herfst met lenteachtige trekjes

Deze keer bedoel ik niet de lange nazomer, waardoor we bijna ongemerkt de maand november in gleden, hoewel dat op zichzelf ook niet onplezierig was. Het is de optelsom van een aantal aangename belevenissen enerzijds en hoopvolle verwachtingen anderzijds die ik met u wil delen.

Ons muziekseizoen opende op 22 oktober met een goed bezocht concert met chansons, Franse en Nederlandse, door Britta Maria en Maurits Fondse met een begeleidingsensemble van strijkers. Dit "lichte repertoire" leverde een sfeervolle avond op, met voor een deel ook ander publiek. Volgens het enthousiaste gehoor is zo iets voor herhaling vatbaar. Genoteerd!

De Vriendenmiddag op 6 november was goed bezocht. Er was veel goed nieuws over het kasteel als zodanig, maar ook over onze projecten. Rob Heethaar wist op de van hem bekende wijze inzichtelijk te maken wat in dit opzicht de functie en het nut van de Vriendenkring nog altijd is. In toenemende mate zelfs. De voordracht van Rommy Albers, hoofdconservator van het Eye Filmmuseum, was boeiend en gelukkig gelardeerd met een flinke scheut Amerongse nostalgie. Dat was genieten.

Wij kijken vooruit naar wederom een buitengewoon sfeervol Kerstevent op Amerongen, dat begint op vrijdagavond 16 december en in al zijn pracht te bekijken is op 17, 18, 24 en 26 december. De muziek wordt verzorgd door de muziekcommissie van de Vriendenkring, met veel vocale bijdragen. En u mag ook uw eigen bijdrage leveren: aan het eind van iedere dag zingen we kerstliederen rond het prachtige kabinetorgel. Heel huyselijk dus.

Er wordt hard gewerkt aan uitbreiding van de directie van Kasteel Amerongen. Herman Sietsma krijgt er een jonge collega bij, die onder meer veel aandacht zal schenken aan het verder ontwikkelen van de vrijwilligersorganisatie. Wij wachten gespannen af op wie de keuze zal vallen.

Het laatste goede nieuws betreft de nalatenschap van Siegfried Bentinck en zijn echtgenote Christine. Beide zijn dit jaar op hoge leeftijd overleden en ons heeft het bericht bereikt dat Kasteel Amerongen de erfgenaam van het vermogen van het kinderloze echtpaar zal zijn. Wat dit exact betekent is nog niet geheel duidelijk, maar de verwachting is gerechtvaardigd dat dit een welkome verruiming van de financiële positie zal betekenen. Kasteel Amerongen heeft zich recent uit een lastige financiële situatie gered. Nu volgt een welkome meevaller plus de opdracht om daarmee gewetensvol en wijs om te gaan. Een mooie uitdaging!

Hans Herremans

Kerst op Amerongen 2016, internationale allure

Dit jaar leggen we het accent op het internationale karakter van het Huys. Zowel met Duitsland als Engeland en Denemarken zijn door de tijden heen intensieve contacten geweest. Duitsland ligt voor de hand, het meest recent nog was "de logeerpartij" van Wilhelm II na WO I. De 5^e graaf van Athlone week na de Franse Revolutie in 1795 uit naar Engeland, een deel van zijn nageslacht is daar gebleven. En de olifant op het plafond in de ontvangsthall is een teken van de erkentelijkheid van de Deense koning aan Godard Adriaan van Reede voor diens diplomatieke bemoeienissen.

Drie vrijwilligers hebben op hun beurt een speciale band met deze drie landen vanwege hun familiehistorie en/of interesse. En zo krijgen we dit jaar een Engelse bibliotheek, een Duitse gobelinkamer, een Deense eetzaal en de salon als kinderkamer.

Het fraai verlichte "kerstdorp" van de Engelen in 2015

Het Huys in kerstfeer van 16 t/m 30 december

Het kerstfestijn start op 16 december op de kerstmarkt op de Amerongse Hof. Om 18.45u trekken kinderen en ouders zingend (iedereen is welkom) met eigengemaakte lampions onder begeleiding van de Jolly Brassband langs een feestelijk verlichte oprijlaan naar de kerstboom op het voorplein. Om 19.00u worden de lichtjes in de boom ontstoken, we zingen de aloude kerstliedjes, de Jumbo zorgt voor warme chocolademelk. Het Huys is klaar voor ontvangst.

Op 17, 18, 24 en 26 december zijn er geen rondleidingen maar vrijwilligers vertellen u graag hun verhaal en vanaf de Bovengalerij klinkt live-muziek.

Van dinsdag 20 december t/m vrijdag 23 december en van dinsdag 27 t/m vrijdag 30 december is het Huys open met rondleidingen op het halve uur.

Op 31 december, 1 en 2 januari is het gesloten.

De jonge gasten kunnen zich vermaken in de Bentinckkeuken, dankzij onze Educatiegroep. Maar laten ze vooral niet het kindershuisje in de tuin vergeten! De Engelenkamer blijft dit jaar gesloten.

Zoals u weet is ons jaarlijks kerstfestijn een evenement waaraan veel vrijwilligers een bijdrage leveren. Hulde weer voor hen die zorgen voor het opzetten, het verlichten en het aankleden van de bomen, voor de groenversieringen en bloemstukken, voor de warme ontvangst in de ticketshop, voor de opvang van kinderen en voor de muziek.

We zien uit naar uw komst!

Marjolein Meens

Athlone Society verrast door verhalen en muziek

Op 7 oktober 2016 waren tijdens de tweede Athlone Society avond in de sfeervolle Grande Salon van het Kasteel 25 à 30 personen bijeen, waaronder de heer Sietsma, directeur van Kasteel Amerongen en Huis Doorn.

De avond was goed gevuld met verhalen en muziek. In korte toespraken van de heren Herremans en Heethaar, voorzitter, resp. penningmeester van de Vriendenkring kwamen de vele, vaak kleinere, projecten naar voren, die o.a. uit de Athlone Society donaties betaald konden worden. Opvallend is de dui-

delijke groei van het aantal bezoekers aan het kasteel in 2016 ten opzichte van 2015. Dit leidt tot meer entreegelden. Kasteel Amerongen heeft echter niet, zoals Kasteel Middachten, boerderijen die met hun pacht veel inkomsten opleveren.

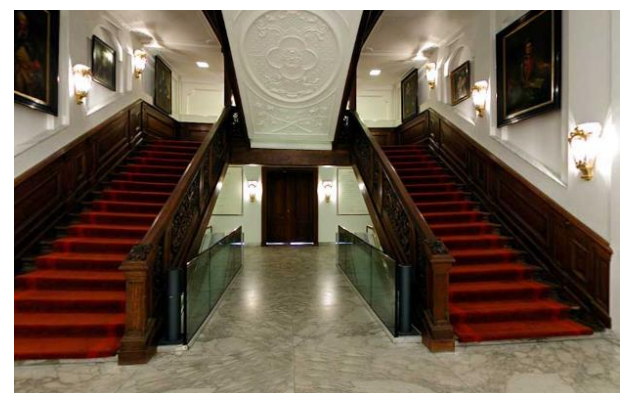
Architectuurhistoricus prof. dr. Koen Ottenheim, al vele jaren hoogleraar in Utrecht, concentreerde zich in zijn interessante lezing op de trappenhuisen in drie 17^e eeuwse 'Huizen': Mauritshuis (ca 1630), Amerongen (ca 1673) en Middachten (ca 1690). Bij de vergelijkende studie van de trappenhuisen bleek dat de eigenaren/bewoners van de drie 'Huizen' elkaar kenden en dat zij bij de bouw van hun huis gebruik maakten van eerder verworven inzicht en ervaring.

Behalve dat de 'Huizen' aan de buitenkant op elkaar lijken, n.l. een rechthoekig bouwblok (zgn Hollands Classicisme), lijken ze ook van binnen op elkaar door de bouw van trappen in het midden van het huis, een grote zaal achter die trappen en privé-vertrekken links en rechts van het trappenhuis.

Trappenhuis Kasteel Amerongen

Kasteel Middachten is later nog verbouwd; aan de buitenkant zijn alle 'kanten' (deels) uitgebouwd, waardoor meer ruimte werd gecreëerd en meer licht naar binnen kon komen. In Middachten werd een bijzondere koepel met glas boven de trappen gemaakt. Het trappenhuis kreeg daardoor meer cachet.

Trappenhuis Mauritshuis

Trappenhuis Kasteel Middachten

Tussen de verhalen traden de klavecinië Hannie Ritmeijer en de sopraan Claudia de Clercq drie keer op. Zij legden steeds hun liederen en solowerken uit. Mooi spel en zang. Mevrouw Ritmeijer bespeelde al eerder het pas gerestaureerde klavecimbel en ook de Erard vleugel. Ze was zeer verrukt over het 250 jaar oude klavecimbel. De klank is inderdaad prachtig en zij speelde mooi. Ze had nog een piano-uittrekkel van een operalied bewerkt voor klavecimbel!

Aleid Zuidema

Huwelijksfilm Sigurd von Ilsemann en Elisabeth van Aldenburg Bentinck

Op 5 oktober 1920 trouwde Sigurd von Ilsemann – vleugeladjutant van keizer Wilhelm II – met gravin Elisabeth van Aldenburg Bentinck. Elisabeth was de enige dochter van graaf Bentinck, de kasteelheer van kasteel Amerongen. Von Ilsemann had zijn toekomstige vrouw leren kennen in de periode die hij tezamen met de verbannen Duitse keizer had doorgebracht op het kasteel Amerongen.

De Duitse keizer was in de nacht van 9 op 10 november 1918 vanuit zijn hoofdkwartier in het Belgische Spa naar de Nederlandse grensplaats Eijsden gevlucht. Hij vroeg in het neutrale Nederland asiel aan en werd in Kasteel Amerongen ingekwartierd. Na een dag rondbellen, bleek graaf Bentinck bereid de keizer onderdak te verlenen. Uiteindelijk zou het verblijf anderhalf jaar duren. Daarna verhuisde de keizer met zijn gevolg naar Huis Doorn waar hij tot zijn dood in 1941 bleef wonen.

Van het huwelijk tussen Sigurd von Ilsemann en gravin Bentinck zijn filmopnamen gemaakt. In de tien

minuten durende film zien we de drukte voor het huwelijk, het bruidspaar dat per koets naar de kerk vertrekt, de huwelijksplechtigheid in de kerk, de gebruikelijke beelden van familie en gasten na afloop van de ceremonie en de vele versieringen in Amerongen. Het is een film die zich niet veel onderscheidt van de hedendaagse huwelijksreportages.

Elisabeth en Sigurd met hun bruiloftsgasten

Willy Mullens

De maker van de film is de Nederlandse filmpionier Willy Mullens. Hij had zijn filmloopbaan in 1899 gestart. Samen met zijn broer Albert reisde hij onder de naam Alberts Frères als reisbioscoopexploitant langs de Nederlandse kermis- en jaarmarkten om daar de nieuwe uitvinding - de cinematograaf - te tonen. Ze maakten snel naam en rond 1905 waren zij de bekendste exploitanten in ons land. Ze hadden een luxueuze tent met orkestje, vertoonden de nieuwste en mooiste films uit het buitenland en hadden in Willy een uitermate populaire explicateur die de vertoonde films van commentaar voorzag.

Als extra attractie maakten zij geregeld korte films waarin ze beelden lieten zien van de plaats waarin ze op dat moment stonden. Het waren opnamen die zeer tot de verbeelding spraken en groot enthousiasme teweegbrachten. Vooral wanneer de bezoekers zichzelf of bekenden terugzagen op het witte doek. Eén van die lokale films, de korte fictiefilm *De mésaventure van een Fransch heertje zonder pantalon aan het strand van Zandvoort*, groeide uit tot de eerste Nederlandse *blockbuster* en werd in 2007 opgenomen in de Canon van de Nederlandse film.

De gebroeders Mullens - en dan vooral Willy - bleven leidende figuren in de snel veranderende Nederlandse filmwereld. Met de komst van de bioscoop

rond 1910 groeide film al snel uit tot het populairste amusementsvermaak. Daarnaast ontwikkelde het medium zich door haar zeggingskracht al snel tot invloedrijk instrument voor voorlichting, educatie en propaganda. Bij al deze ontwikkelingen speelde Willy Mullens een belangrijke rol - als bioscopeeigenaar en vertoner, als producent en regisseur en *last but not least* als grote promotor van 'Nederland op de film'.

In 1916 kreeg hij van de overheid de opdracht een film te maken die zou aantonen dat het Nederlandse leger tijdens de Eerste Wereldoorlog in opperste staat van paraatheid was en de neutraliteit van Nederland ten allen tijde kon garanderen. Het resultaat - *Leger- en vlootfilm* - ging in januari 1917 in première en vestigde voor altijd de naam van Mullens als *filmer des vaderlands*. Een eretitel die hij na de Eerste Wereldoorlog nog eens zou bevestigen met films over de aanhankelijkheidsbetoging op het Haagse Malieveld na de mislukte revolutiepoging van Troelstra in november 1918 en over de reizen van koningin Wilhelmina naar Zeeuws-Vlaanderen en Limburg in het voorjaar van 1919 als onderdeel van de campagne de vermeende annexatiepogingen van België teniet te doen.

Stedenfilms

Mullens was echter ook een zakenman die steeds op zoek was naar nieuwe projecten. Een daarvan was het produceren van een groot aantal opdrachtfilms over het Nederlandse *stedenschoon*. Mullens had het plan opgevat van alle Nederlandse steden promotiefilms te maken. Indien de gemeente de opdracht gaf, maakte hij voor een vast bedrag een film die de gemeente kon inzetten voor haar promotieactiviteiten. Een extra stimulans daarbij was het feit dat de films ook terecht zouden komen in het in 1919 opgerichte Nederlandsch Centraal Filmarchief, een instelling die er opgericht was documentaire beelden van Nederland voor het nageslacht te bewaren. Zodat een ieder in de toekomst kon zien hoe Nederland er in het verleden uit had gezien.

Uiteindelijk heeft Mullens een kleine honderdtwintig stedenfilms gemaakt. Waaronder ook een film over Amerongen: *Amerongen - Een oud keizerrijk*. Het is een tien minuten durende film die gemaakt is volgens het strakke stramien van bijna alle stedenfilms. De film begint met een panoramashot van de kerktoren waarbij de plaats en omgeving worden getoond. Daarna volgen opnamen van de belangrijkste straten, pleinen en gebouwen (inclusief kasteel Amerongen). Het laatste deel van de film is vaak

voor iets typerends ingeruimd: in dit geval de overstromingen van januari 1919 en de klepperman. Alleen de keizer ontbreekt...

Keizer Wilhelm II

In *Amerongen - Een oud keizerrijk* geen beelden van de keizer. Zoals hij ook ontbreekt in de film die Willy Mullens maakte over het huwelijk van Sigurd von Ilsemann en Elisabeth Bentinck. Tussen alle beelden van familieleden en gasten geen enkel shot van de keizer. Van Wilhelm II - de meest gefilmde persoonlijkheid in de eerste twee decennia van de filmgeschiedenis - bestaan bijna geen officiële bioscoopopnamen uit de meer dan twintig jaar durende Nederlandse ballingschap.

Wel bestaan er privé-opnamen uit die periode. Films waarop we de keizer zien tijdens zijn dagelijkse bezigheden: het ontvangen van gasten en het bewerken van de domeinen van Huis Doorn. Talrijk zijn de beelden van de oude keizer die samen met zijn personeel bomen velt en daarna de boomstammen in kleine schijven zaagt. Met op de achtergrond altijd Sigurd von Ilsemann. Von Ilsemann zou de keizer tot diens dood in 1941 trouw blijven en zich daarna met zijn vrouw Elisabeth terugtrekken op kasteel Amerongen.

Film: *Amerongen - Een oud keizerrijk*:

<https://www.eyefilm.nl/collectie/filmgeschiedenis/film/een-oud-keizer>

Rommy Albers

Wat Vrienden mogelijk maakten

Ook het afgelopen jaar heeft de Vriendenkring weer een mooi aantal projecten kunnen realiseren. Zonder de steun van onze Vrienden was dit niet mogelijk geweest. Aan contributie ontvingen we ruim € 12.000,- De begunstigers van de Athlone society doneerden ruim € 14.000,-. Een van onze Vrienden bereikte in 2016 de leeftijd van 70 jaar en wilde geen persoonlijke cadeaus maar vroeg voor haar verjaardag aan familieleden, vrienden en kennissen een donatie voor de Vriendenkring. Dit leverde in totaal het fraaie bedrag van ruim € 1200,- op!

Met de door de Vrienden opgebrachte gelden konden we allereerst de restauratie van vijf grote schilderijlijsten laten realiseren. Al vele jaren waren deze schilderijen in het Goudse atelier van restaurateur

mevr. Renée Velsink opgeslagen. Grote lege plekken, o.a. op de Bovengalerij, toonden de pijnlijke afwezigheid van deze schilderijen. Door ruim € 5.000,- voor dit project vrij te maken konden de schilderijen weer in prima staat worden gebracht en hun oorspronkelijke plaatsen in het kasteel weer innemen.

Na lange afwezigheid weer thuis

Voor de expositie van de “Vijf sterke vrouwen” is een speciale beamer aangeschaft, die grote lichtsterkte paarde aan een zeer breed projectievlak en een korte projectieafstand. Wij namen de financiering van de projector voor onze rekening ten bedrage van € 4200,-

De nieuwe Canon XEED WUX400ST beamer

Dit jaar is een partytent aangeschaft om een speciaal karakter te kunnen geven aan festiviteiten op het kasteel terrein. De kosten daarvoor bedroegen ruim € 10.000,- Volgend jaar zullen we diverse evenementen in de open lucht laten plaatsvinden. Verhuur van de tent tegen concurrerende tarieven maakt het mogelijk een deel van de geïnvesteerde gelden terug te krijgen.

Indien u het kasteel bezocht in donkere dagen dan kon u zien dat in de kroonluchters verschillende lampjes niet meer functioneerden. Vervanging bleek een probleem i.v.m. verkrijgbaarheid en veiligheid. De Vriendenkring heeft daarop besloten gelden vrij te maken om alle lampen in kroonluchters en op andere plaatsen te vervangen door LED-kaarsen. Nadat onze conservator en penningmeester een bezoek hadden gebracht aan museum Van Loon in Amsterdam en daar een prima demonstratie kregen door de fa. Van Ramselaar werd het besluit genomen deze firma de opdracht te verstrekken. Inmiddels is het project gerealiseerd voor ongeveer € 6900,- en kunnen de kroonluchters op afstand worden gedimd.

Nieuw licht op de zaken

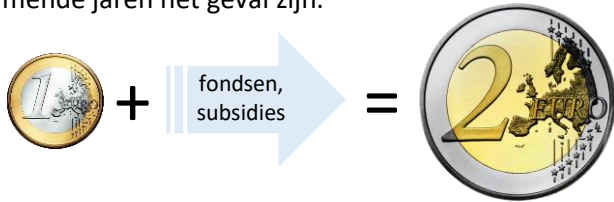
Voorts heeft de Vriendenkring de restauratie van de Erard vleugel en het Kirckman klavecimbel financieel mogelijk gemaakt.

Om het bijzondere behang in de Bentinckkamer te behouden voor de toekomst zijn maatregelen nodig. Een particuliere gift van ruim € 14.500,- werd ter beschikking gesteld als de Vriendenkring € 2.500,- voor het project beschikbaar wilde stellen. Daarop zijn we natuurlijk graag ingegaan. Het project is gestart.

De partytent in opbouw

Vanaf de heropening van het kasteel na de restauratie heeft de Vriendenkring voor ruim € 280.000,- aan projecten gerealiseerd. In de afgelopen periode is het steeds gelukt iedere door Vrienden gedoneerde euro tenminste te matchen met een euro uit fondsen of subsidies. We hopen dat dit ook in de komende jaren het geval zijn.

Website Vriendenkring

De Vriendenkring heeft inmiddels een eigen website: www.kasteelamerongen-vrienden.nl. Via deze site kunnen concertkaarten worden besteld evenals boeken en CD's. Op deze site zijn ook de jaarverslagen te downloaden en zullen de gerealiseerde en onderhanden zijnde projecten worden opgenomen.

Het is zoals het was....

Van 3 januari t/m 31 maart 2017 laat Kasteel Amerongen zich van haar winterse kant zien. Kasteel en tuin zijn dan in winterslaap. U kunt het Huys zien zoals "het is zoals het was" wanneer de familie vertrok naar haar winterresidentie. Momenteel is de winterslaap een mooie aanleiding om aspecten op het gebied van behoud en beheer, door middel van een rondleiding, toe te lichten. Tijdens deze rondleidingen maken we gebruik van de personeelstrappen en bezoeken we de zolder, zodat u een uniek kijkje achter de schermen krijgt. Ook worden in deze periode onderwerpen, zoals de ijskelder, het functioneren van kachels en rookkanalen en bijzondere winterse verhalen onder de aandacht gebracht.

Portrettengalerij: de dagmanager

Er zijn 8 à 10 vrijwilligers opgeleid tot **DAGMANAGER (DM)**, die tijdens de opening dienst heeft. De DM is een soort vliegende keep: overal tegelijk aanwezig, waar nodig hand en spandiensten bewijzend. Zij openen 's ochtends de luiken, doen de lichten aan in alle ruimtes, zorgen dat de plattegronden en speurtochten voldoende in de ticketshop aanwezig zijn, vullen zo nodig aan, kopiëren, zijn overdag altijd bereikbaar, springen in waar nodig, als er b.v. door een enorme toeloop van bezoekers extra rondleidingen ingelast worden. In geval van calamiteiten kan de

DM EHBO verlenen of bij brand het pand ontruimen. Maar ook als er iemand niet langer deel kan nemen aan een rondleiding en naar buiten wil wordt de DM opgeroepen.

Annemiek Barnouw is zo'n dagmanager en bovendien nog achterwacht in de weekenden. Zij is twee en een half jaar geleden als vrijwilligster in de winkel en de ticketshop begonnen. Tijdens stille uren las zij alle inzage-exemplaren van de boeken over Kasteel Amerongen, zich steeds verder verdiepend in de geschiedenis van het Huys en zijn bewoners. Van lieverlee is zij ook rondleidster geworden. Via haar facebookpagina kunt u haar belevenissen als Kasteel Amerongen adept op de voet volgen. Hier een impressie:

Melktandjes en Brand

Onlangs kwam er een moeder met een jochie van een jaar of vier of vijf binnen. Zo'n jongetje met een paddestoelkapsel en een keurige rij melktandjes.

*"Toe maar, je wilde toch wat vragen? Vraag maar"
"Mevrouw... Waarom, eh... waarom hebben ze het kasteel in brand gestoken?"*

Uit zijn ogen sprak ongeloof dat iemand zoiets moois als dit kasteel in brand zou willen steken. Ik was net bezig in het boek "Rampjaar 1672" van Luc Panhuyzen, dus door mijn hoofd vlogen allerlei termen als diplomatie, twee-fronten-oorlog, bondgenoten, de rol van de Oranjes in de Republiek, brandschattingen en de deplorabele staat van het Staatse leger. Ik keek nog eens naar melktandjes en zei toen maar:

*"Nou, kijk, het zit zo.
De Fransen kwamen hier omdat ze de baas wilden spelen over ons en de meneer die in dit kasteel woonde vond dat niet leuk. Dus ging hij naar de Duitsers om te vragen of die wilden helpen om de Fransen weg te jagen. Daar werden de Fransen zo boos om dat ze zijn kasteel in brand staken.
Stom he?"*

"Ja", zuchtte het jongetje.

